

I

(Usnesení, doporučení a stanoviska)

USNESENÍ

VÝBOR REGIONŮ

154. PLENÁRNÍ ZASEDÁNÍ VR, 15. 3. 2023–16. 3. 2023

Usnesení Evropského výboru regionů k tématu Využívání talentů v evropských regionech

(2023/C 188/01)

EVROPSKÝ VÝBOR REGIONŮ (VR),

S ohledem na sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů Využívání talentů v evropských regionech;

Obecné připomínky

1. vítá sdělení Evropské komise na téma Využití talentů v evropských regionech a podporuje jeho celkové cíle, zejména pak co se týče prevence zeměpisných rozdílů mezi regiony a městy plynoucích z jejich velikosti a z dovedností jejich obyvatel v produktivním věku;
2. poukazuje na vážné problémy regionů, které jsou vystaveny nebezpečí, že se dostanou do pasti rozvoje talentů. Aktuálně to hrozí 82 regionům v 16 členských státech (tedy téměř 30 % obyvatel EU), které vykazují vážný úbytek obyvatelstva v produktivním věku, nízký podíl absolventů vysokých škol a negativní mobilitu populace ve věku od 15 do 39 let;
3. oceňuje mechanismus podpory talentů s tím, že očekává rychlé a účinné provádění jeho osmi návrhů na evropské, místní i regionální úrovni;
4. uznává potřebu měst a regionů rychle využít potenciál těchto strategií k vytvoření ekosystémů, které budou díky přizpůsobení konkrétnímu zadání, interoperabilitě a návaznosti na místní potřeby způsobilé přilákat talenty. Platí to zvláště pro regiony, kterým hrozí pád do pasti rozvoje talentů, a mezi nimi pak ty, které trpí nízkou mírou porodnosti, úbytkem obyvatelstva v produktivním věku, nízkým podílem absolventů vysokých škol a odlivem mozků;
5. připomíná, že demografická změna, její mnohostranné důsledky a jejich územní dopad byly předmětem několika doporučení Konference o budoucnosti Evropy, určených orgánům EU (zejména návrh č. 47.7). Občané žádají specifické politiky, které zabrání odlivu mozků z některých regionů a zemí EU a také odlivu evropských talentů a pracovních sil do třetích zemí (návrh 47.7). Dále chtějí zajistit udržitelný rozvoj a demografickou odolnost zaostávajících regionů (návrh 15.9);
6. za prvořadě kandidáty na zařazení do mechanismu podpory talentů považuje regiony, na něž má specifický dopad ekologická a digitální transformace, jako jsou uhelné regiony, regiony s vysokými emisemi uhlíku a regiony s automobilovým průmyslem, neboť právě ony budou mít výrazný počet pracovníků, kteří budou potřebovat prohlubování dovedností či změnu kvalifikace;

7. vyzývá místní a regionální orgány, aby při realizaci svých strategií k přilákání a udržení talentů na svých územích využily Evropský rok dovedností. Ten podporuje politiky a sociální investice v oblasti dovedností s cílem řešit nedostatek pracovní síly, aby EU do budoucna získala kvalifikovanější a přizpůsobivější pracovní sílu. Užitečné bude též zapojit organizace mladých lidí včetně mládežnických organizací politických stran na místní, regionální, celostátní i evropské úrovni, a to v duchu začleňování problematiky mládeže a odkazu Evropského roku mládeže;

8. v této souvislosti poukazuje na nutnost vytvářet fakticky podložené politiky, včetně zpracování strategického výhledu na příslušné regionální a místní úrovni, a s využitím zavedené prognostické metodiky formulovat místně orientované scénáře a připravit se na různé možnosti vývoje v závislosti na souhrě různých dlouhodobých trendů a faktorů;

9. poukazuje na význam cílených investic do iniciativ zaměřených na rovnováhu mezi pracovním a soukromým životem a vybízí místní a regionální orgány, aby sdílely příklady osvědčených postupů z oblasti politik vstřícných k rodinám;

Využití rozvoje talentů s podporou místně orientovaných politik

10. poukazuje na nutnost využít potenciál mentorských programů a prosazovat partnerství různých oblastí (měst, venkovských oblastí nebo celých regionů) s využitím zásad spolupráce v rámci víceúrovňové správy k podpoře životně důležité úlohy menších měst a obcí pro integrovaný územní rozvoj;

11. doporučuje Evropské komisi, aby intenzivněji pracovala na snížení regionálních nerovností s podporou místně orientovaných politik, a to prostřednictvím posílení politiky soudržnosti, která se zaměří na problém využití talentů ve všech regionech EU tak, aby všechny regiony v Evropské unii měly rovnocenné možnosti těžit z výhod jednotného trhu, což se příznivě promítne do konkurenceschopnosti EU;

12. doporučuje využívat posouzení územního dopadu a mechanismus ověřování dopadu na venkovské oblasti jako účinné nástroje uplatňování zásady „nepoškozování soudržnosti“, kterou Evropská komise zavedla v osmé zprávě o soudržnosti⁽¹⁾ a podle níž by „žádné opatření [...] nemělo bránit procesu sbližování ani napomáhat vytváření regionálních rozdílů“;

13. navrhuje provést podrobnější analýzu regionů, které se ocitly v pasti rozvoje talentů nebo jim to hrozí, a identifikovat rozdíly, výzvy a příležitosti v těchto regionech. Politická reakce by měla zahrnovat komplexní soubor opatření vypracovaných a prováděných prostřednictvím cílených přístupů, řízených politikou soudržnosti a doplněných odvětvovými strategiemi;

14. připomíná, že aktivní součástí přípravy potřebných reforem by měl být evropský semestr, silněji zaměřený na partnerství a víceúrovňovou správu, a to zejména v případě reformy trhu práce a systémů vzdělávání a odborné přípravy, kdy cílem je stimulovat rozvoj talentů;

15. zdůrazňuje, že trh práce v EU aktuálně kvalitativně i kvantitativně ovlivňuje digitální i ekologická transformace, jež vyžadují zásadní změnu dovedností. Prohlubování dovedností a změna kvalifikace, které pracovníky připraví na nová zaměstnání nebo novou náplň práce v rámci stávajících pracovních míst, představují spolu s novými pracovními metodami a flexibilní schopností podniků přizpůsobovat se novým skutečnostem a potřebám společnosti strategické cíle, jejichž plnění musí zahájit a podpořit veřejné orgány na všech úrovních správy a činit tak v souladu se zásadou subsidiarity;

16. poukazuje na nutnost zachovat kontinuitu stávajícího Fondu pro spravedlivou transformaci (FST) v nastavení jeho budoucí podoby (FST 2.0) – coby nástroje udržitelné transformace – na základě místní a regionální perspektivy a zkušeností s přípravou a prováděním plánů spravedlivé územní transformace. Budou zapotřebí podrobné analýzy, které regiony a která odvětví jsou zasažena nejvíce a jaké to má dopady na jejich dodavatelské řetězce a pracovní síly;

⁽¹⁾ COM(2022) 34 final.

17. považuje za nutné zavést soubor politik zaměřených na venkovské oblasti a jejich problém úbytku obyvatel a tím i talentů. Tím spíše to platí pro oblasti nejvíce zasažené změnou klimatu a oblasti se závažným a trvalým přírodním nebo demografickým znevýhodněním, jako jsou nejvzdálenější regiony, ostrovy a vzdálenější a izolovanější regiony s často omezenějším přístupem ke zdrojům. Výbor připomíná, že budoucnost těchto oblastí závisí na udržení a přilákání mladých talentů, aby se tito lidé rozhodli právě zde plnit své životní cíle, a současně je nutné mladé lidi plně zapojovat do řešení problémů, které v daném místě vyvstávají;

18. požaduje, aby vzdělávání a odborná příprava byly přístupné všem věkovým a společenským skupinám, a to jak prezenčně na místě, tak prostřednictvím vzdáleného přístupu, a dále žádá sdílení poznatků o inovativních přístupech k osvojování dovedností a rozvoj komunitních center s celou škálou služeb od knihoven až po sociální práci. Souhlasí rovněž, že je důležité rozšířit pracovní a vzdělávací příležitosti a podporovat opatření ve prospěch rovnováhy mezi pracovním a soukromým životem;

19. pro řešení problematiky týkající se nedostatečné generační obměny je naprosto nezbytné posílit veřejné politiky na podporu modernizace zemědělských podniků a jejich přizpůsobení změně klimatu a motivovat mladé pracovníky ke vstupu do zemědělství. K tomu je třeba přezkoumat a podpořit jejich přístup k programům socioprofesionálního začlenění a k možnostem vzdělávání, prohlubování dovedností a změny kvalifikace nabízeným na místní úrovni a ke kulturní nabídce;

20. zdůrazňuje, že inteligentní vesnice vytvářejí nové příležitosti pro diverzifikované venkovské hospodářství a přístup na trh práce, a požaduje intenzivní podporu venkovských oblastí v plnění politického programu na období do roku 2030, zvláště co se týče posilování digitálních dovedností a vzdělávání, bezpečné a udržitelné digitální infrastruktury, digitální transformace podniků a digitalizace veřejných služeb. Víta zařazení venkovských oblastí do evropského prohlášení o digitálních právech a zásadách pro digitální dekádu;

21. uznává význam přítomnosti žen v oblastech ohrožených vylidňováním, a prosazuje a podporuje tak opatření k zajištění rovných příležitostí pro ženy k zapojení do inovativních, udržitelných a tvůrčích pracovních míst a služeb;

22. podtrhuje, že členské státy by měly rozhodně podpořit politiky ve prospěch zapojení dívek a žen do vzdělávání v oborech STEAM (informační a komunikační technologie, přírodní vědy, technologie, inženýrství, umění a matematika) a vytvořit pobídky ke vzniku pracovních míst v odvětvích, kde lze jejich znalosti uplatnit;

23. zdůrazňuje, že klíčové je rozpohybovat digitální transformaci regionů, které se dostaly do pasti rozvoje talentů, což je také v zájmu silné hospodářské, sociální a územní soudržnosti. VR navrhuje podporovat „digitální soudržnost“ jako cíl Evropské unie tak, aby mohla být zavedena vhodná digitální infrastruktura, která zajistí, že práce na dálku, elektronické služby a digitální vzdělávání budou přístupné všem. Zvláštní pozornost by měla být věnována přístupu k digitálním nástrojům pro znevýhodněné a zranitelné skupiny obyvatel;

24. konstatuje, že občané a podniky v příhraničních regionech Evropy se potýkají s řadou právních a administrativních překážek, které brání hospodářskému růstu a přeshraniční spolupráci. Považuje za nutné rozšířit schengenský prostor bez hranic na všechny členské státy, což by usnadnilo mobilitu studentů, pracovníků i podnikatelských činností zejména v příhraničních regionech;

25. zdůrazňuje úlohu sociálních inovací pro rozvoj nových myšlenek, služeb a modelů, jež mají pomoci řešit společenské výzvy zvláště na poli zaměstnanosti, vzdělávání, dovedností a sociálního začleňování, a vyzdvihuje jejich přínos pro rozvoj komunit a zlepšení sociálních služeb v praxi. Zde Výbor poukazuje na potenciál sociální ekonomiky v odborném vzdělávání, na vysokých školách a všech ostatních úrovních vzdělávání, i v politikách zaměstnanosti a při rozvoji dovedností a kompetencí;

26. vybízí k maximálnímu využití prostředků ze složky Sociální inovace fondu ESF+ k posílení inovační kapacity a usnadnění přenosu a šíření inovativních řešení;

Zvyšování účinnosti vzdělávání a reakce na potřeby trhu práce

27. konstatuje, že i když se situace napříč EU velmi liší, jednou z hlavních výzev při vytváření a zavádění nových standardů a postupů v oblasti vzdělávání a odborné přípravy je jejich schopnost úspěšně reagovat na potřeby trhu práce. Nedostatečné a nevyhovující dovednosti prohlubují územní rozdíly, a tento problém je nutno řešit pomocí dobře nastavených, místně orientovaných a dostatečně financovaných politik;

28. shledává, že rychlé změny na trhu práce vytvářejí pro rostoucí počet lidí riziko ztráty zaměstnání v důsledku toho, že jejich dovednosti už nejsou zapotřebí nebo jim potřebné dovednosti scházejí. Více než kdy dříve jsou dnes prvořadě moderní dovednosti a přístup k celoživotnímu učení, zvláště přihlédneme-li k rostoucímu vlivu umělé inteligence na evropský trh práce v důsledku rozsáhlé automatizace stávajících pracovních míst. Rozvoj talentů u lidí s rozdílnou historií vzdělání a profesních zkušeností proto vyžaduje holistický a na budoucí vývoj a potřeby zaměřený přístup;

29. považuje za nezbytné zajistit, aby místní a regionální orgány chápaly význam univerzit a poskytovatelů odborného vzdělávání a přípravy pro rozvoj dynamických inovačních ekosystémů prostřednictvím strategií inteligentní specializace a technologických a sociálních inovací. Místní univerzity a technické vysoké školy mohou účinně využívat talenty, rozvíjet klastry znalostí a přitahovat do svého okolí podniky tím, že s nimi naváží partnerství v kvalifikačních programech zaměřených na nové dovednosti, které jsou v místě zapotřebí. Podobně musí veřejné orgány navazovat partnerství s vysokými školami a musí si být vědomy toho, že je třeba tyto školy podporovat, mimo jiné též investicemi do místní infrastruktury, včetně jejich digitálních forem;

30. považuje za nutné také vytvořit podmínky, které umožní malým a středním podnikům zapojit se do inovačních ekosystémů a optimalizovat tak své omezené rozpočtové a lidské zdroje. Proto Výbor podporuje názor Komise, že malé a střední podniky mohou k inovacím a digitalizaci využít podporu centra pro digitální inovace;

Cílené posilování schopnosti získávat a udržet talenty a zajistit jim mobilitu

31. konstatuje, že odliv mozků a související jevy je v EU třeba pochopit a posoudit v kontextu víceúrovňové správy. V této souvislosti upozorňuje, že odliv mozků představuje ohrožení dlouhodobé udržitelnosti evropského projektu, a to zejména tam, kde se prohlubují rozdíly mezi zdrojovými a cílovými regiony. Navrhuje, aby místní a regionální orgány vytvářely místní aliance zahrnující všechny zúčastněné strany (veřejné orgány, podniky, vysoké školy, nevládní organizace atd.), které se budou moci podílet na přípravě i provádění místních politik, jejichž cílem je odliv mozků tlumit, a vyzvat sociální partnery k aktivní účasti na rozvíjení talentů;

32. vzhledem k čím dál širším možnostem práce na dálku vybízí místní a regionální orgány, aby pomocí cílených informačních kampaní propagovaly život mimo hustě osídlená města a zaměřily se na různé atraktivní aspekty regionů;

33. upozorňuje na skutečnost, že vzhledem k demografickému vývoji může řada evropských regionů řešit svůj nedostatek pracovních sil jen prostřednictvím legální migrace. Zdůrazňuje, že zejména inovativní podniky mají čím dál větší problém najít pracovní sílu. Vybízí k intenzivnějšímu dialogu na toto téma mezi regionálními orgány, podniky, vysokými školami a nevládními organizacemi především v příhraničních regionech. Zasaduje se o transparentní a spravedlivé systémy přistěhovalectví, které budou reagovat na nedostatek pracovních sil, a to jak na úrovni členských států, tak na úrovni EU;

34. zdůrazňuje, že úbytek mladých lidí v regionech, z nichž odcházejí obyvatelé, a také klesající porodnost nesmírně ztěžují situaci v menších obcích, a to z hlediska zajištění základních veřejných služeb a podpory hospodářství, což jsou zásadní předpoklady udržení a získávání talentů na daném území;

35. požaduje strategický přístup k integraci státních příslušníků třetích zemí do EU, kterou považuje za potenciální hybnou sílu místního růstu. Výbor vítá opatření zařazená do balíčku týkajícího se získávání kvalifikovaných a talentovaných pracovníků, včetně zavedení nového online nástroje pro hledání zaměstnání, pilotní iniciativy rezervoár talentů EU se specifickým zaměřením na lidi přicházející z Ukrajiny a plánu na jeho rozšíření na kvalifikované pracovníky ze zemí mimo EU, kteří vyjádří zájem o migraci do EU, což by mělo připravit půdu pro udržitelnější a inkluzivnější přístup k mobilitě pracovních sil a řešení s využitím pracovníků ze třetích zemí;

36. poukazuje na doporučení občanů zjištěná během Konference o budoucnosti Evropy, včetně toho, aby EU motivovala členské státy ke zjednodušení procesu přijetí a integrace legálních migrantů a jejich přístupu na trh práce EU a k zajištění lepší interoperability mezi jednotlivými administrativami, lepší komunikace, snazšího uznávání kvalifikací a účinnějších nástrojů, jako je online služba zaměřená na sladění nabízených a požadovaných dovedností;

37. požaduje přenositelnost právního postavení dlouhodobě pobývajících rezidentů v EU, které bylo přiznáno státním příslušníkům třetích zemí, aby tito lidé mohli účinně využít mobilitu v rámci EU, což může zlepšit jejich vyhlídky na to, že se stanou cennou součástí evropské společnosti, umožnit jim vyhnout se nejistému zaměstnání a naopak naplnit pracovní místa tam, kde je nedostatek pracovních sil, a pomoci tak vyrovnávat regionální rozdíly;

38. pověřuje svého předsedu, aby toto usnesení předložil Evropské komisi, Evropskému parlamentu, švédskému a španělskému předsednictví Rady EU a předsedovi Evropské rady.

V Bruselu dne 16. března 2023.

předseda
Evropského výboru regionů
Vasco ALVES CORDEIRO
